

HUGHESOV NAČRT MO- RA SPREJETI FRANCI- JA BREZPOGOJNO.

Preiskava se mora vršiti v smeri, ki naj prinese resnične rezultate, je rekel predsednik Coolidge v svojem govoru.

ČE SE FRANCIJA NE MARA UKLONITI, POTEM SE UMAK- NE AMERIKA.

London, Anglija. — Lord Curzon je naročil angleškemu veleposlaniku v Parizu, naj poizkusi pregovoriti ministrskega predsednika Poincaréja k temu, da umakne svoje pogoje glede predlagane mednarodne ekonomske konference, ki naj določi, koliko more Nemčija plačati Franciji. Nadalje je veleposlaniku tudi naročeno, naj pridobi Poincaréja za to, da umakne svoje zahtevo, po kateri bi imela priti ta preiskava naravnost pod kontrolo reparacijske komisije.

Washington, D. C. — Ameriška vdeležitev v reparacijskem sporu je odvisna od tega, ali se Francija ukloni v polni meri Hughesovemu načrtu za določitev, koliko more Nemčija plačati Franciji za vojno odškodnino, ali ne.

Takšen je bil odgovor predsednika Coolidge na izjave ministrskega predsednika Poincaréja in francoskega vnanjega ministrstva, po katerih je posneta, da želi francoska vlada preiskati in določiti, koliko je Nemčija v stanu plačati sedaj.

Coolidgeva presoja tega položaja se suče okoli tehle točk:

1. Preiskava se mora vršiti tako, da prinese resnične rezultate.
2. Ameriški predlog je odprt sprejetju ali zavrnitvi, ali ni pa odprt takim omejitvam, vsled katerih bi bila vsaka preiskava zaman in ničeva.
3. Noben ameriški član ne bo v nobenem oziru predstavljal vlade Združenih držav, niti je ne obvezuje za noben program.
4. O celi reparacijski zadevi so razpravljali temeljito na kabinetski seji v petek. Državni departament je brez vsakega uradnega obvestila o tem, v koliko se francoska vlada ne strinja s Hughesovim načrtom.

Poincaré je bil v uradnem stiku le z angleško vlado, a z Združenimi državami pa je občeval samo na informalen način.

Pozornost je bila obrnjena na dejstvo, da je bil prvotni Hughesov načrt za preiskavo, ki bi naj ne bila omejena v nobenem oziru.

Kabinet se je uveril, da je tisti narod, kateri je bil predložen Hughesov načrt, dano na prostu, ali ga sprejmo, ali pa odklonijo.

Kakor je doznal kabinet, se ni prišlo do prisa, da bi se izplačalo stititi nameravano konferenco.

Kabinet se je pečal tudi z vprašanji, katere Američane bi bilo pametno in koristno poslati na konferenco.

Finančnega tajnika Mellona ne kaže poslati v Evropo, kakor je namenja predsednik Coolidge, zaradi njegovi uradni posli so tako važni in nujni, da bi ga vlada ne mogla pogrežati.

KAKA ČAST ZA PADLE VOJAKE!

Pomenik so jim zgradili kazneni.

New Orleans, La. — (Federated Press.) — Na dan pete obletnice smrti dne 11. novembra bo v New Orleans, La., odkrit "Jefferson Memorial Arch", slavalok v spomin ameriškim vojakom, ki so izbili življenje v svetovni vojni.

Arhitekturno odkrije guvernér Parker, ki nasprotnik organiziranega protesta.

Pomenik so zgradili kazneni, doma — zganjaraki tihotapel.

VREME.

Chicago in okolica. — V torek bo malo spremembe v temperaturi. Zmerni vetrovi se menja. Temperatura zadnjih 24 ur: Nov. 49, najnižja 44. Sonce ob 6:24, zaide ob 4:41.

SLOVENSKI VOLILCI V CHICAGU, JUTRI SO VOLITVE!

Jutri (torek 6. novembra) so volitve sodnikov v Chicagu. Slovenski volilci, ki ste pravilno vpisani (registrirani) v svojih prisikih, pojdite zgodaj voliti. Dolžnost vseh delavcev je, da volijo tiste kandidate, ki so ne le naklonjeni delavskemu razredu, temveč ki so tudi postavljeni od stranke delavskega razreda. Ti kandidati so na razpisu socialistične stranke, ki je na sodniški glasovnici edina predstavica delavcev v Chicagu. Sodniki so velika moč v industrijskem boju. Kdor je za odpravo "indusknov" in privilegirane justice, naj pomaga poraziti kandidate kapitalističnih strank.

LLOYD GEORGE SE JE POSLOVIL.

Kakor vsepovsod, koder je imel po Ameriki in Kanadi kak govor, tako je tudi ob poslovljanju ponovil: Amerika mora pomagati Evropi.

RADIKALNI IRCI SO MU VPRI- ZORILI ZELO NEPRIJETNO ODHODNICO.

New York, N. Y., 2. novembra. — Angleški vojni ministrski predsednik Lloyd George je svoje politično romanje po Ameriki zaključil s poslovljnim govorom nočjo v opernem posloplju Metropolitan.

Pred izbranim poslušalstvom, ki ga je pozorno poslušalo ter mu večkrat ploskalo, je povedal med drugim v slovo tudi tole:

"Civilizacija je obsojena na smrt, in sicer se za njo sedaj gane generacije, če ne prisločita Amerika in Velika Britanija roko v roki razgrniti in razdrapani Evropi na pomoč."

Znotraj v opernem posloplju je šlo vse v redu. Kakor je izgledalo je bilo vse navdušeno za govornika izvajanja. Ali odzunaj pa ni bilo tako. Kakih 250 Ircv republikskega mišljenja je poizkušalo priti v posloplje z napisi, na katerih je bil zasmehovan in zaničevan Lloyd George in pa angleška država.

Lloyd George je videl to demonstracijo, ko je prihajal v posloplje, ter jo opazil, ko je odhajal. Ali to ga ni niti najmanj motilo. Še celo všeč mu je bilo, ko so navdušeni klic zbrane množice zaglušili zasmeh in žalitve irskih radikalcev.

Sovražna demonstracija se je pričela, ko se je bližal Lloyd George opernemu posloplju. Kakih 250 Ircv se je poizkušalo prebriniti skozi policijski kordon z napisi, ki so hvalili De Valero ter žalili in zasmehovali Lloyda Georgea posebej, angleško vlado pa nasplošno.

Zenska je bila na čelu irske demonstracije. Ta se ni marala zmeniti za policijski ukaz, naj vodi svoje ljudi nazaj. In tako je prišlo do spopada. Neka zenska je udarila s svojim napisom nekega policaja po glavi. Več drugih zensk in moških se je zatem jelo tepsti s policijski. Nekateri so mahali s svojimi palicami po policijski. Več policijskih čepic je bilo zbitih na tla.

Ali neki razsoden policijski poročnik se je posvetoval s svojimi možmi ter jim naročil, naj poženo irske demonstrante nazaj z Broadwayja. Policijska na konjih je stopila v akcijo ter razbila prve vrste irskih demonstrantov. Aretiranih je bilo osem ljudi — pet zensk in trije moški.

Nekaj povsem drugega je bilo v opernem posloplju, kjer je bilo zbranih okoli 4.300 ljudi, sedečih v znameniti zlati podkvi. Vse je bilo v frakih in židi. Bila je takozvana newyorška elita — ljudje iz trgovskih, industrijskih, bankirskih in političnih krogov.

Lloyd George je imel čast in moč glas. Tega je večkrat povzdignil, in zdelo se je, da bi rad igral preroško vlogo. Govoril je resno in dostojanstveno, kakor se to spodobi med mestno gospodo. Njegovih besed pa ni poslušalo sn. (Dalje na 3. strani.)

LA FOLLETTE SE JE VRNIL Z EVROPSKE- GA POTOVANJA.

Ob svojem prihodu v to deželo je obljubil podati amerišskemu narodu kar najpopolnejšo sliko o razmerah v evropskih deželah.

SENATOR PRAVI, DA JE NA NEMŠKEM STRAŠNO PO- MANJKANJE.

Portland, Ore. — Ob svojem povratu v to deželo se je zvešni senator La Follette iz Wisconsinu z vso iskrenostjo potegnil za nesrečno ljudstvo v Nemčiji. La Follette se je pravkar vrnil s svojega trimesečnega potovanja po evropskih deželah.

Rekel je, da je bil dvakrat v Nemčiji med tem časom. In vselej se je uveril, da vlada tamkaj strašno pomanjkanje v vsakem oziru. Položaj po mestih pa je naravnost obupen. Nato je pristavil, da bi ameriški narod ne smel čakati na vladno pomoč.

Senator je izjavil, da je pomoč, ki jo je dala ta dežela Rusiji med tisto grozno lakoto, ustvarila nad vse prijateljsko razpoloženje do Amerike med ruskim narodom.

Kar je videl v Evropi, ga je napotilo, da se je odločil po vseh svojih močeh delovati proti silam, ki si prizadevajo iztrgati vlado Združenih držav narodu iz rok.

Senator La Follette je dospel v luko na ameriškem parniku George Washington. Rekel je, da je zbral celo kopico zanimivega gradiva v Nemčiji. Potem pa je obljubil podati kar najpopolnejšo sliko o razmerah v Evropi.

Človečanstvo kliče ameriški narod na pomoč stradaljočim Nemcem v uri huče sile.

La Folletteva družba je sestavljena iz senatorja, njegove žene, njunega sina Roberta, ki je očetov tajnik in pa zakonske dvojice Manly iz Washingtona.

"V dolžnost si štejem, da izkoristim to priliko ob svojem prihodu ter apeliram naravnost na moše in žene naše dežele, naj pomagajo nesrečnemu nemškemu narodu," je rekel La Follette. "Nemci imajo zelo slabo letino posebno v krompirju, ki tvori glavno in skoraj edino hrano za delavce in obubožane srednje sloje.

"Nemški prevoznik sistem je razdrapan, nemški denar brez vsake vrednosti. Nemci so stradali celih sedem let. Pomanjkanje trpe glade hrane, kuriva in obleke.

"Otroci in stari ljudje umirajo lakote in boleznih, ki si je nakopavajo ob stradanju. Videli sem gladovne vrste, v katerih stoji ljudje je obojega spola in vsakrane starosti že ob treh jutraj na trotuarjih ter čakajo na pičle odmerke, ki jih jim dele oblasti, po cele ure.

"Obiskal sem domove srednjih slojev, ki so poprej živeli v bla gostanju in imovitosti. In uveril sem se, da žive sedaj v strašnem pomanjkanju. Brez dela so. V hiši ni nobene hrane, ne kuriva. Sobe so domala prazne. Pohištvo je umirajo lakote in boleznih, ki si je nakopavajo ob stradanju. Videli sem gladovne vrste, v katerih stoji ljudje je obojega spola in vsakrane starosti že ob treh jutraj na trotuarjih ter čakajo na pičle odmerke, ki jih jim dele oblasti, po cele ure.

"Položaj po mestih je obupen. Gladovni izgredi so nekaj vsakdanjega. Kriza je tako strašna, da se je bati za nekaj več kakor samo za Nemčijo.

"Lakota je za revolucijo to, kar je olje za ogenj. Odlašanje pomeni možno strmolajenje nemške vlade, razsulo, zmešnjave, civilno vojno in pekel v Evropi.

"Odziv odzunaj bi moral biti takojšen. Ameriški narod naj ne čaka na vlado.

"Vsak ameriški državljan, ki vernje v temeljne principe demokracije — v principe ljudske vlade — je zelo zainteresiran v rešitvi nemške republike. Če bo nemška demokracija, ki je bila ustanovljena po vojni, pokopana s svojimi prosvitljenimi ustanova mi, potem ni pričakovati drugega kakor komunizem ali monarhijo.

"Ne samo na Nemškem, nego tudi po drugih evropskih deželah, ki sem jih obiskal, je demokracija v razsulu pod peto diktature v raznih oblikah."

Delavski list "Je" stila, s katero računa vaš nasprotnik.

Pregled dnevnih do- godkov.

Amerika.

Francija mora sprejeti Hughesov načrt brezpogojno ako hoče imeti Ameriko na reparacijski konferenci.

Senator La Follette, ki se je vrnil iz Evrope, apelira na ameriško ljudstvo, naj pomaga stradaljoči Nemčiji.

Lloyd George se je poslovil od Amerike.

Zakladničar Mellon pravi, da bo vzel še mnoga leta, predno se Američani "privadijo" prohibiciji.

Inozemstvo.

Nemški socialisti izstopili iz vlade, ko Stresemann ni hotel sprejeti vseh zahtev v ultimatu. Nova politična kriza poleg velike živčne krize.

Angleški denar je pričel padati.

Grški kralj je ujetnik v svoji palači.

Dve baltiški državi sklenili alijanco.

Jugoslavija poslala ostro noto Bolgariji radi napada na podpolkovnika Keršića, vojaškega atašeeja v Sofiji.

ZVEZA BALTIŠKIH DRŽAV.

Estonija in Latvija sta sklenili alijanco. — Švedski ministri, ki deluje za novo entento, odstopili pod pritiskom socialistov.

Stockholm, 3. nov. — Švedski ministri za vnanje stvari je podal ostavko radi ostre obsodbe a strani socialistov in komunistov, ker je predlagal alijanco s Finsko.

Iz Rige poročajo, da sta Estonija in Latvija sklenili obrambno alijanco in carinsko unijo. Državi sta drugo drugo odpustili dolgov, sprejeli trgovsko pogodbo in poravnali zadnje mejne spore.

DELAVSKA VLADA PRODAJA PREMOC PO \$2.50 TONO.

Vlada avstralske province je nagromadila veliko rezervo premoga.

Brisbane, Avstralija. — (Fed. Press.) — Delavska vlada v provinci Queensland je nabavila veliko rezervo premoga, katerega prodaja direktno odjemalcem po \$2.50 tona. Vlada ima bogate premogovnike v Blair Athollu, katere sama obratuje. Vsota premoga v teh skladih se domneva na 450 milijonov ton.

Queenslandska delavska vlada tudi gradi državno sladkorno refinirijo ob reku Tully, ki bo stala dva milijona dolarjev.

Delavska zbornica v Queenslandu je nedolgo tega sprejela zakon državnega zavarovanja delavcev zoper brezposelnost, ki je že v veljavi. Podpora se plačuje iz skladov, katerega prispevajo delavci in delodajalci. Vsak delavec, ki je prepeval najmanj šest mesecev in več, je ne manj ko 14 dni brez dela, je upravičen do redne tedenske podpore za dobo 15 tednov.

Podpora za samškega delavca znaša \$3.75, oženjenega pa \$6.25 na teden. Oženjeni delavci dobi vrh tega še en dolar več za vsakega otroka pod 16. letom.

COOLIDGE MORDA POMILOSTI POLITIČNE JETNIKE.

Washington, D. C. — (Feder. Press.) — Predsednik Coolidge je napredil senatorja Boraha, naj mu da nadaljne podrobnosti glede političnih jetnikov. Borah je odgovoril, da obične predsednika osebnost v najkrajšem času in tui pojavi vse, kar ta želi glede jetnikov.

Pričakovati je torej, da Coolidge pomilosti saj gotovo številu političnih jetnikov najkasneje božični teden.

FLU SE VANE LETA 1923.

Chicago, Ill. — Dr. James Gayley Townsend, član zveznega zdravstvenega biroja pravi, da se španjska influenca, ki je zahtevala toliko žrtv leta 1918, vrne v Združene države leta 1923.

SOCIALISTIČNI MINIS- TRI V NEMČIJI PO- DALI OSTAVKO.

Stresemann je odbil zahtevo, da mora spreminiti stališče napram Bavarcom, nakar so socialisti izstopili iz koalicije. Diktator napenja vse sile, da se obdrži na površju kljub krizi.

VELIKA ŽIVEČNA KRIZA V NEMČIJI.

Berlin, 3. nov. — Nemška parlamentarna diktatura je bila snohi zakonito končana. Trije socialistični ministri so podali ostavko, ko je Stresemann informiral voditelje socialistične parlamentarne skupine, da se večina ministrov ne strinja z njihovim ultimatom in nočejo sprejeti njihovih zahtev, da se vojno izjemno stanje zamenja s civilnim in da centralna vlada takoj nastopi s blokado in oboroženim silo proti Bavaraki.

Še to akeijo socialistov je pooblastilni zakon, ki daje vladi diktatorsko oblast, avtomatično preneha eksistirati; zakon namreč določa, da izjemne določbe trajajo le toliko časa, dokler je vيدا koalicijska.

Parlamentarna diktatura je trajala 19 dni. Dasi pa je diktatura legalno končana, je Stresemann faktično še na krmilu. Kakor je izjavil šooči, ne misli rezignirati z ostalimi ministri vred, pač pa namerava nadomestiti odstopivše socialiste s podtajniki, nato pa hoče sklicati parlament in zahtevati novo pooblastilo za diktaturo. V tem slučaju dobi Stresemann nezaupnico, kajti socialisti in komunisti imajo večino v zbornici. Kaj sledi potem, je zdaj še nemogoče povedati. Mogoče bo parlament razpuščen in Stresemann ostane absolutni diktator. Ravno to pa hočejo nacionalisti in industrialci, zavezniki bavarških monarhistov.

Nacionalisti zdaj zahtevajo, da oni dobe mesta odstopivših socialističnih ministrov. Ako jim Stresemann ne ugodí, ostane v konfliktu z njimi, če jim pa ugodí, vstane proti njemu združena opozicija socialistov in komunistov, ki je zelo močna in s katero je treba računati.

Kriza v Nemčiji se je valed tega poostрила. Industrialci in bavarški monarhisti, katerim vsak dan bolj raste grehen, smatrajo ostavko socialistov za svojo zmago. Mobilizacija bavarških Mišelnov se nadaljuje s podvojeno silo in praske na thurinsko-bavarški meji so vedno večje.

Finančni in živčni položaj se je poslabšal. Ostavka socialistov je poglala marko na 350 milijard za dolar. Živeč je skoro popolnoma izginil s trgov; nemogoče je dobiti surovega masla, jaje in mleka, ker kmetje zahtevajo plačilo v banknotah zlatega posojila in tuji valut. Pred javnimi kuhinjami stoji dolge vrste ljudi, ki čakajo na požirek juhe in skorpice suhega kruha. Čene kruhu in krompirju so danes nadkrilile mezde.

Gladne množice zahtevajo pomoči. Demonstracije brezposelnih delavcev so na dnevnem redu. Socialistični in komunistični listi pozivajo ljudstvo, naj protestira. Krvavi izgredi, ki so se bili polegli v prejšnjem tednu, groze izbruhnit nanovo.

Aachen, Porenje, 3. nov. — Belgiji se večraj odtegnili vojaško pomoč separatistom v svoji okupacijski coni. Ko so separatisti na padali mestno hišo in policijski glavni stan, je belgijski poveljnik prejel iz Bruslja navodila, naj prepusti separatiste njihovim usodi. To je značilo poraz za separatiste, katerih gibanje se na celi štiri naslanja na francoske in belgijske bajonete. Napadaleci so se naglo umaknili iz mesta in Aachen je še vedno v rokah nemških lokalnih oblasti.

Coblentz, 3. nov. — Separatisti so reokupirali tukajšnjo mestno hišo po bitki s policijo, v kateri je bil en moč ubit in osem ranjenih.

Duesseldorf, Porenje, 3. nov. — Hugo Stinnes se ni podpisal na pogodbo s Francozi za industrijski mir v Porurju. Stinnes ima svoje posebne pogoje, ki delajo Francozom velike preglavice.

Berlin, 3. nov. — Novica, da je bivši krunprin prišel v Nemčijo, se zanikuje. Ekskuzerjev sin je sedaj na Holandskem, res pa je, da skuša obiskati Nemčijo.

TISOČODSTOTNI DOBIČEK.

(Fed. Press.)

Trust olja je od leta 1911, ko je bil "razpuščen", izplačal delničarjem 200 milijonov dolarjev v dividendah. To pomeni tisoč odstotkov dobička od originalnega kapitala \$18,000,000.

Trust je ravnokar pogotil prvo večjo neodvisno družbo Producers & Refiners Corporation, ki je bila organizirana s 50 milijoni dolarjev kapitala in s katero je trust vodil boj od zadnjega avgusta. Kakor si šepetajo v finančnih krogih, bodo kmalu vse druge neodvisne oljne družbe padle v žrelo Rockefellerjevega oljnega trusta.

GRŠKI KRALJ JE UJETNIK.

Zadni grški monarh ni smel iti v Belgrad, kjer je imel biti za botra sinu kralja Aleksandra. Kralj se ne sme ganiti in najbrž v kratkem izgubi krono.

London, 4. nov. — "Daily Mail" poroča, da v rojalističnih krogih vlada velika skrb glede usode grškega kralja Jurija. Poročilo se glasi, da je kralj ujetnik v svoji palači in kamor gre, mu je za potami tajna straža grške vlade. Grčije ne sme zapustiti.

Pred nekaj dnevi je bil kralj povabljen v Belgrad, kjer je imel biti boter jugoslovanskemu prestolonasledniku, sinu kralja Aleksandra, toda grški diktator Gonatas mu je prepovedal odhod iz dežele. Kakor kažejo vsa znamenja, bo kralj Jurij kmalu bres prestola.

PINCHOT SI JE IZKUHAL SLA- BO KASO.

Washington, D. C. — Zveza proti prohibicnemu amandmentu je napovedala boj do akrajnosti Pinchota in prohibicije.

Načrti za to kampanjo, ki jo bo vodil izvršni načelnik pennsylvanske podružnice Charles S. Wood, sklicujejo javni shod v Harrisburgu na večer 7. decembra. Podobna zborovanja bodo sledila po vseh važnejših središčih v Pennsylvaniji, in boj se bo vršil od primarnih volitev prihodnje leto pa do predsedniške volitve.

"Na vso moč si bomo prizadevali temeljito organizirati rastočo revolto proti gospodstvu protisilinske lige, ki sedaj gospodari s pomočjo guvernérja Pinchota. Vse sile bo napela zveza, da prepreči izvolitev Pinchotovih delegatov za republikansko narodno konvencijo," je rečeno v dotičnem poročilu.

"Pinchota in prohibicijo bomo izpodbijali po celi državi. On in suha postava sta identična v tej državi, in guvernér bi rad videl, da bi bila identična po celi deželi. "Poročila iz vseh delov države Pennsylvanije dokazujejo, da je ljudstvo zrelo za revolto zoper protisilinsko ligo, ki gospodari v tej državi s pomočjo svojega poverjenika guvernérja Pinchota. Ljudstvo bo prilika dana ob primarnih volitvah meseca aprila v prihodnjem letu.

"Niti en Pinchotov delegat ne sme na republikansko narodno konvencijo. Pinchot ni nikoli predstavljal večine v republikanski stranki, in njegova moč v njej mora biti zlomljena na primarnih volitvah."

ANGLEŠKI DENAR PRIČEL PADATI.

New York, N. Y. — Poročila iz Washingtona, da z nameravano reparacijsko konferenco najbrž ne bo nič radi Poincaréjeve trme, so povzročila, da je angleški funt sterlingov padel na newyorški borzi na \$4.45. Normalna vrednost sterlingskega funta je \$4.85.

posobne pogoje, ki delajo Francozom velike preglavice.

Berlin, 3. nov. — Novica, da je bivši krunprin prišel v Nemčijo, se zanikuje. Ekskuzerjev sin je sedaj na Holandskem, res pa je, da skuša obiskati Nemčijo.

PROSVETA

GLASLO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
GLASLO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena glasila po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zvezna država (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za posredstvo \$0.00.

Nadom na vas, kar ima stik s listom.

"PROSVETA"

2037-39 E. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Nov. 30-23) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Poslovite se pravčasno, da se vam ne ustavi list.

TRAGIKOMEDIJA SE BLIŽA H KONCU.

Francoski in nemški kapitalisti so se dogovorili, kako bodo izkoriščali Evropo gospodarsko. Pakt bo kmalu podpisan, tragikomedija, ki se je dosledno igrala po pravih tajnih diplomacijah, odkar je bil sklenjen versajski mir, se bliža h koncu in Krupp von Bohlen ostane nemški narodni junak.

Na navihan način je pričela vpriporitev te tragikomedije, da nemško ljudstvo ne spozna, kako ga nemški in francoski kapitalisti vlečejo za nos. Oficijelna Nemčija je izjavila, da ne more plačevati odškodnine, ko jo je že nekaj časa plačevala. Francija je izjavila, da Nemčija mora plačati, če ne, zasede Poruhrje. Nemčija je zopet odgovorila, da ne plača, pa naj se zgodi, kar se hoče. Francija je na to zasedla Poruhrje. Nemški kapitalisti so podžigali nemške delavce v Poruhrju, naj uganjajo sabotažo, ker je v takem slučaju sabotaža patrijotično delo. Nemški delavci so ubogali. Oficijelna Francija je pričela groziti, da uvede represalije, ako sabotaža ne poneha. Sabotaža ni zastala. Zdaj se prikaže na odru kot narodni junak Krupp von Bohlen, ki je z drugimi nemškimi kapitalisti vred precej pripomogel do svetovne vojne. Postavi se v pozo junaka in zagrozi oficijelni Franciji, da se ne poda. Francija ga prime in obsodi na petnajst let "ječe", katero pa odslužuje nemški narodni junak v prijetnem in prijaznem gradiču. To je predzadnji akt in za nekaj časa nastane odmor. Dvigne se zopet zagrinjalo. Pri mizi sede Krupp z drugimi poruhrskimi kapitalisti vred, in kancelar Stresseman, ki se strija z njimi. Francoski kapitalisti so zastopani po oficijelni Franciji, ki narekujejo pogodbo, kako bodo nemški in francoski kapitalisti skupaj in složno izkoriščali Evropo gospodarsko.

Prosveta je povedala takoj ob začetku tragikomedije, da se bodo homatije med Francijo in Nemčijo tako končale, kakor nam razgrinja zadnje dejanje.

Nemško ljudstvo je stradalo, prezebalo, sploh je prenašalo tako trpljenje, da se ne da opisati. Trpeli seveda niso Kruppi, Foersterji, Sorgeji, Geornenti, Stressemani in drugi taki ptički, ki se strinjajo s pogodbo med Francijo in Nemčijo zaradi skupnega vkoriščanja industrij v Poruhrju. Največ so trpeli delavci, kateri so tem gospodom samo material, ki je zato tukaj, da oni s svojimi družinami vred udobno živijo.

Gospodje so igrali to tragikomedijo, da nemško ljudstvo ni spoznalo resnice, da je njim vseeno, s kom dele delez, ki prihaja od dela nemškega ljudstva.

Delo v Poruhrju zopet prične. Ali se je nemško ljudstvo kaj naučilo iz te tragikomedije, ali ostane še nadalje zaspani Mihel, ki ne vidi dogodkov okoli sebe, akoravno ima oči odprte? Ako se ne prebudi pravočasno, mu bodo nekega dne zopet sedeli na tilniku vsi spodeni nemški knezi in kralji s Hohenzollernci vred.

NOVA POTEZA ZA PODRAŽITEV KRUHA.

Privatni železniški interesi spadajo menda med najbolj predrzne privatne biznisne interese. Odbor železniških predsednikov železniških družb je odklonil znižanje voznine za izvozno pšenico, češ, da se železnice nahajajo v tako slabem gospodarskem položaju, da ne prenesejo znižanja tovarne za pšenico. Ako je to resnica, kar trdi ta odbor, je nemogoče konstatirati, ker železniške družbe še niso naročile farmerskim organizacijam dozda, naj izvolijo odbor, ki naj pregleda gospodarsko stanje železniških družb. Ako je to tudi res, da se železnice nahajajo v slabem položaju, ni to krivda farmerjev, ampak odpade krivda na železniške uprave, to je na tiste organe, ki odločajo, kako se naj gospodari na železnicah.

Ampak to še ni največja nesramnost! Obenem s to odklonitvijo se priporoča, naj se poviša uvozninski davek na pšenico. Komu pa bo vendar povišanje carine na pšenico koristilo? Mar farmerjem ali žitnim trgovcem, špekulantom in mešetarjem? Farmerji so se že zdavnaj prepričali, da jim povišanje carine na poljske pridelke prav nič ne koristi. To so izjavili po svojih organizacijah. Pšenica ni zdaj več v rokah farmerjev, ampak čez njo zdaj gospodarijo žitni prekupci, špekulantje in trgovci. Ako se poviša carina na pšenico, se podraži pšenica doma in ameriško ljudstvo bo moralo zopet plačevati kruh po

višjih cenah, farmerji pa od podražitve ne bodo imeli toliko koristi, kolikor je črnega za nohtom.

Kar povzročajo naj carino na pšenico! Farmerjem so se že precej odprle oči, da spoznavajo, kje in kako je treba iskati in prijeti ljudske oteruhe. Volilni rezultati po severozapadu pripovedujejo o tem jasno povest. In če bodo povišali carino na pšenico, bodo volilni rezultati v prihodnjem letu še bolj razočarljivi za tiste, ki si domišljajo, da so farmerji bitja brez možganov.

SLIKE IZ NASELBIN.

Sheboygan, Wis. — Neizprosna smrt je zahtevala svojo žrtvijo v družini občanega in naprednega rojaka Jelene. Umrla jim je komaj štiri mesece stara hčerka, ki je bila pokopana sedemindvajsetega oktobra na tukajšnjem mestnem pokopališču ob veliki udeležbi in civilno. To nam priča, da se rojak Jelene oprosti spomenskega fanatizma in suženstva, ki oklepajo še veliko tukajšnjih rojakov.

Istočasno sta umrli hčerki rojaka Kraina in Benegarju, stari po šest let. Tudi pokojna hčerka zadnje imenovanega rojaka je bila pokopana civilno.

Res tužna zadnja pot, ko ste ju spremili; v tolažbo naj vam bo, da sta mir dobili.

Anton Zagar.

Intervju z ministrskim predsednikom Zeignerjem.

(Medtem ko je bilo spodnje poročilo na poti, smo prejeli poročilo in ga tudi priobčili, da se je delavska vlada na Saksonskem morala umakniti na pritisk iz Berlina. Poročilo vseeno prinašamo, ki služi k boljšemu spoznavanju razmer na Saksonskem.)

Draždane, Nemčija. — (Anisa za Fed. Press.) — Prva delavska vlada v Evropi je bila razven Rusije ustanovljena dne 12. oktobra t. l. na Saksonskem. Pa že jo hočejo veliki bizniški interesi zatreti in ji prizadeti smrt.

Govorila sem z dr. Zeignerjem, mladim ministrskim predsednikom Saksonske, ki je na čelu nove koalicijske vlade socialistov in komunistov. Male postavbe je, črnih las, precej močan, toda nervozen in čez glavo zakopan v delo. On je prvi delavski ministrski predsednik na Nemškem. Mnogo se trudi uničiti strahove nad glavami nemškega delavstva in zdi se, da ne prebota preči nad njim puščina evropskih monarhistov ali poraz radi sestradanja ljudstva.

"Vsak večer greva z ženo," mi je rekel, "v delavsko mestno okrožje, kjer veva, da v vsaki hiši najdeva stradalajoče ljudstvo. Možje, žene in otroci so brez koščka kruha in krompirja, da bi založili svojo želodec. Mnogo družin je brez koščka premoga, da bi si mogle skuhati krompir, če ga dobe. Plina že dolgo ne dobavljajo več. Jaz sam, najboljši plačani uradnik na Saksonskem sem dobil zadnji teden \$1.50 plače, katero sem delil z drugimi delavci."

"V hiši, kjer stanujem," je nadaljeval ministrski predsednik, "se je sinoči ustrelil 82-letni starček. Bil je nekdanji najbogatejši človek v Dresdenu. Ustrelil se je, ker je raje šel v smrt, ko bi polagoma umiral za lakoto..."

"Krivda vsega tega v veliki meri odpada na Nemčijo samo. Prvi vzrok je kajpada mirovna pogodba iz Versailles in drugi vzrok je okupacija Porurja. Pa tudi velekapitalisti Nemčije so v veliki meri krivi lakote saksonskih delavcev. Oni so krivi, da je zmanjkal premog, ker so mu prvič dvignili ceno, drugič pa ga sploh umaknili. Ravno tisto je radi železa in jekla. Bojkočili so našo industrijo."

Saksonska je dežela izčrpanih, miroljubnih in podjetnih delavcev, najmirnejša in najprijetnejša dežela vse srednje Evrope. Na Saksonskem je vedno prevladovala tradicija, da je treba hoditi do napredka z mirnim in konstruktivnim delom. Med svetovno vojno niso potniki skozi Saksonsko poročali od tam o nikakoli nacionalistični mrznosti, temveč samo, da Saksonci sočustvujejo z ljudstvi vsega sveta radi silne katastrofe.

In to miroljubno ljudstvo je obsodilo na smrt Poincaré skupno s nemškimi kapitalisti, Stinnesom, Wolfom in drugimi.

Delavci na Saksonskem vedo, kako se je treba organizirati, vedo, kako se imajo obnašati drug napram drugemu. Uredili so bili delo tako, da je vsak delal po nekaj ur na teden in vsak bil deležen

nekoliko zaslužka. Toda to je prenehalo. Mnogi izmed njih delajo samo po štiri do šest ur na teden.

Saksonska je izvršila krasen boj za izvojevanje izpod Stinnesovega jarma. Da ubeži oblastnemu premogovnemu trustu, je odločila, da samec prične z odpiranjem rudnikov rjavega premoga, katerega je dovolj v plasteh njenih meja.

Ali silni polom nemške marke, katerega so vpriporili nemški kapitalisti sami, da lahko špekulirajo s tujezemskim denarjem za svoje dobičke, je uničil delo saksonskih delavcev in povzročil še večjo nezaposlenost.

Še na eno karto bo lahko igral ministrski predsednik Zeigner. V Draždanih so aloviti umetniški zakladi, ki so bili last nekdanje kraljeve rodbine Saksonske. Zgodovinsko znana zelena zakladnica je najslavnejši zaklad zlata in biserov v Evropi. Zeigner namerava proglasiti te zaklade za last saksonske države in za vknjižbo na živce in potrebnejši material, da prepreči najhujšo lakoto saksonskega delavstva.

"Toda če proglasimo te zaklade za državne," mi je rekel, "jih bodo Francozi zasegli kot svojo last. Na nas se bo morda tudi navlile čete nahujkanih nacionalistov, katere vedno šuntajo veletrgovci. Nemčijo bo to zimo stresel tak polom, da je prav mogoče njen razsul. Bavarska, Porenje in Vzhodna Prusija morda odpadejo, kajti skupine velebizniških interesov se družijo s Francozi, da lažje grabijo svoje profite od padca Nemčije."

"Ostali kos Nemčije bo morda razbit z brutalnimi boji, blokadami in izstradanji. Krompirja že ne lobivamo več z Bavarske in predno homo morda lahko položil svoje zlato plačilo, nas bodo že vsenaokoli obdali z vojaštvom in strojnici."

Da ohrani mir med stradalajočimi prebivalci, je Zeigner organiziral delavske čete, katere pa po mnogih krajih niso oborožene.

Vojaška diktatura, ki se zdaj ustanavlja po vsej Nemčiji, je proglasila delavske čete za nepostavne. Ob istem času pa se je pokazalo, da nepostavne tolpe monarhistov prejema orožje od iste militaristične sile republike.

Kruh—najizdatnejša jed.

New York. (Jugoslovanski oddelek F. L. E. S.) — Kruh zavzema največje mesto v dieti povprečnega človeka kot kateri drugi živež. Navadno služi za pridetek, dostikrat pa tudi za glavni predmet vsakega jela. To pa radi tega — kakor pravi urad za domačo gospodinjstvo, ki spada pod poljedelski departament — ker je poceni, zdrav, okusen in povsem pri roki. Ako funt kruha stane — recimo — 10 centov, kruh zalaga telo s hrano oziroma energijo po ceni, ki znaša osem centov za vsake tisoč kalorij (gorkotnih emot).

Imamo prav malo običajnih jedi, ki bi nas zalagale s potrebnim kurivom tako poceni. Človek, ki težko dela s svojimi mislimi, more varno jesti po en ali dva funta kruha na dan, ne da bi izpuštil od svoje dijetne drugih živežev, ki jih mora imeti. Kruh je koristen ne le kot izborna telovna kurivo, marveč tudi v precejšnjem obsegu kot hrana, ki služi marveč tudi za rast mišic. Ako je kruh napravljen od celega žita, prekrbuje telo tudi s precejšnjim delom potrebnih mineralnih snovi. Kar manjka kruhu potrebnih hranilnih snovi, to prav dobro nadomestuje mleko; mleko in kruh skupaj tvorita zato bolj popolno hrano, kot kruh sam ali mleko samo. Tudi brez vede so naši predniki uganili, da kruh, mleko in jagode tvorijo skupaj izborno kosilo; znanstvena raziskovanja pa so to potrdila, kajti zgornja kombinacija zalaga telo malone z vsem, kar je treba za človeško zdravje — celo z vitamini, ki so zadnja beseda v nauku o hrani.

Ali velja stati pravilno pisat in čitat angleško? Narodi si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matice S. R. P. J.

Gibanje delavstva na Pacifiku.

(Earl Simmons za Fed. Press.)

Organizirano delavstvo na Pacifičnem obrežju se jača, napreduje v srednji in južni Kaliforniji. Oznanjevalci zloglasnega in stavkokaškega "American plan" a podlegli. Policijski načelnik Otis v Los Angelesu, odličen nasprotnik delavskega gibanja; je politično mrtev. Malo nezaposlenosti je ob obrežju. Tekom leta so nekoliko narasle mezde: zlasti v stavbinski industriji. Stavbinstvo se je v teku zadnjih devet mesecev povečalo za 38 odstotkov.

Vprašanje organiziranja orientalskih delavcev še ni rešeno in v Kaliforniji je dosti neizkušenega delavstva zlasti pri Južni pacifični železnici, kjer je zaposlenih tudi veliko število mehiških peonov, katere vtihojati plačuje družbe preko meje. Japonci so največ zaposleni pri poljedelstvu, kjer tudi kontrolirajo. Organizacija I. W. W. ima že od nekaj po obrežjih krajih največjo moč med gozdarji. Stavka meseca maja za osvoboditev političnih jetnikov je bila dobro organizirana in uspešna v zadržanju lesne industrije. Jesenska stavka pa je bila manj uspešna.

Pristanišni delavci v Portlandu in San Pedru so stavkali. Člani I. W. W. so pustili delo in sledili so jim člani organizacije pristaniških delavcev. Podjetniki so označili stavkarje z rdečkarji in časopisje je bilo pozvano, da jim pomaga in razdaja delavce. Časopisje podjetnikov je imelo uspeh in obe skupini delavcev sta se vrnili delat po porazu.

V San Franciscu se Andrew Furuseth, predsednik unije mornarjev bojuje proti članom I. W. W. V San Franciscu je glavni stan organizacije mornarjev pacifičnega obrežja, kjer se vključijo črnolastanji članov jača organizacija. Tako so člani organizacije med poletjem dosegli pri več parobrodskih družbah povišanje mezde in izboljšanje delovnih pogojev.

Pristaniških delavcev je zdaj v San Franciscu organiziranih 70 odstotkov. V zadnjih dveh mesecih so se razbile neke kompanijske unije in pristanišni delavci so se odkrja priključili Mednarodni uniji pristaniških delavcev. Ta je še najstarejša unija na Pacifiku, kajti ustanovljena je bila že leta 1853.

Skozi pol stoletja je bilo San Franciscu vodilno organizacijsko mesto ob pacifičnem obrežju. Zadnje čase je mesto začelo za organizirane delavce zopet postajati to kot je bilo nekoč. Velika kampanja podjetnikov z njih "ameriškim načrtom" pred dvema leti je izpodletela. Stavbinski podjetniki so podlegli, organizacija je boj šele okrepil in tako so zadnje čase pričeli podjetniki zopet priznavati unijo in sklepali z njo pogodbe.

Stavbinska stroka v Los Angelesu se je silno okrepila. Z njo se je krepila organizacija v južni Kaliforniji, kjer so slednjič pričeli priznavati unije. Mogoče je zdaj več organiziranih delavcev v Los Angelesu kot v San Franciscu. Število organiziranih tesarjev v Los Angelesu je 12.000. Podjetniki se morajo pogajati z unijami, če hočejo dobiti zidarje, plekarje, polsagalece cevi in pločevinarje.

Tiskarska stroka v Los Angelesu ima unijo pri vsakem tiskarskem podjetju razen pri listu "Los Angeles Times". Ta list še neti ognji proti organiziranemu delavstvu, toda ne več z tolikim plamenom, odkar je zletel policijski načelnik Otis. Krojači imajo tudi tu najboljšo organizacijo izmed vseh strok na pacifičnem obrežju. Los Angeles ima veliko delavsko poslopje na obrežju in namerava ustanoviti v kratkem času milijondolarsko zadržno banko delavstva. V načrtu imajo delavci tudi svoj dnevnik.

Long Beach, ki ga "amatirajo za "Atlantico City na Pacifiku" je stoprocentno unijsko mesto. Stavbinski delavci in delavci pri oljni industriji tvorijo večino oljnijskega prebivalstva. Long Beach je središče velikega oljnega polja Kalifornije in delavci pri oljni industriji so organizirani na 85 odstotkov. Pred nekaj meseci je unija podpisala prvo pogodbo za zaprtje delavnice, kar se je zgodilo prvič v zgodovini te industrije z enim največjih in samostojnih podjetnikov. Nikjer drugje v Ameriki ni pri oljni industriji uveden osemurni delavnik kot v Kaliforniji. Tam je pri oljni industriji vpeljenih 50.000 mož.

Najbolj organizirano mesto ob obrežju Pacifika je Portland, Ore. Unija delavcev aliene železnice je industrijska organizacija, ki vključuje oljarje, spretnike in motornike, elektriciarje in t. sl. službenice iz uradov. Sploh so organizirane v tem mestu vse delavske skupine solidarno, izven pristaniških delavcev. V Portlandu je eno najkrasnejših delavskih poslopij v Ameriki, ki ima mnogo uspeha. Odpor kuklukskov, ki je pred letom razbil unijo stavbinskih delavcev, je dočela izrijazen iz delavskega gibanja.

Seattle, ki je bil proglasen kot glavni stan radikalnih elementov, je sit bojevanja in hoče mir. Boji, ki so se odigrali med organiziranimi delavci, so prenehali. Delavstvo v Spokanu se je zateklo nestranskarakemu načinu politične akcije in izvolilo dva liberala namesto nazadnjakov v kongres. Nekaj odličnih članov farmerske delavske stranke, katero so tvorili bivši socialisti, je pristopilo k fed. farmersko delavski stranki. Farmersko delavsko stranko ni več aktivna.

Kaj je s krompirjem?

(Po Johnu Lordu.)

Preglejmo nekoliko številke, koliko dobe pridelovalci za krompir. Agenti C. E. Healyjeve družbe plačujejo pridelovalcem okraja Moorheada v Minnesoti po 55 centov za sto funtov krompirja, če je izbran in prvovrsten. Torej pridelovalec prejme za bušel krompirja 33 centov, a vreča, v katero spravi krompir, ga stane 10 centov, ali najmanj 5 centov za bušel. Torej v resnici prejme kmet za bušel krompirja svojih 28 centov.

Iz Moorheada do Minneapolisa stane voznina za bušel krompirja 12 centov in pol, torej če pristeje mo 33 centov, ki jih je plačal agent za bušel, stane krompir do Minneapolisa 45 centov in pol. Na debelo stane v Minneapolisu krompir do 75 centov, a trgovci ga na drobno prodajajo po 90c do \$1.20, kakoršna je pač kakovost.

Iz Moorheada, enega najbogatejših okrajev krompirja, do Chicago stane prevoz krompirja 29 centov bušel, do St. Louisa 29 centov bušel, Indianapolis 31 centov bušel in do Pittsburgha 36 centov bušel. Z drugimi besedami to pomeni, da povprečno prejmejo železnice več za prevoz bušlja krompirja kakor pa farmer s pridelanjem in spraviljanjem.

Ta neprimerno velika tovarnina, ki jo računajo železniške družbe, nikakor ni upravičena. In radi nje so najbolj prizadeti farmerji. V zaračunanju voznine, res ni u računano drugo kot stroški železnice in profit, ki ga zahtevajo, toda ali so stroški in tako visok profit tudi upravičeni. Pogosto je bilo že dokazano, da ne, a pomagati si pri tem ne moremo, dokler ostanejo sedanji zakoni, ki varujejo železniške družbe, in dokler ne bo javnost lahko pregledala knjig železniških družb.

Kje pa je največji profitar? Številke nam bodo povedale. Farmer dobi svojih 33 centov za bušel, je siromak, ki niti svojih stroškov ne more pokriti, železnice vzamejo 12 centov, da odpremo krompir v Minneapolis, trgovce na drobno, ko kupi krompir, mora plačati še 75 centov za bušel. Medtem si je torej prekupec osvojil svojih 30 centov pri vsakem bušlju, torej mnogo več, kot je dobil farmer.

Prekupec res plača tri cente od vsakega bušlja, da je krompir od vlade pregledan, da je shranjen v skladišča in odpremljen trgovcem na drobno, toda to so le trije centi pri bušlju, 27 centov čistega dobička od vsakega bušlja pa spravi nemoteno v žep. To ni nikakoli šala. Onih 27 centov čistega dobička, ki jih je prejel mešetar na debelo od vsakega bušlja, pomeni za farmerja vpropastenje in za delavske družine visoke stroške preživljanja.

Tudi trgovci na drobno si privoščijo svoj delež, toda ta je skromnejši in kolikor toliko upravičen, kajti pri razpečevanju krompirja na drobno se ga mnogo uteha in štacunar ima stroške, ki so s prodajanjem navezani.

Pri krompirju je torej zopet tak kot pri vsakem drugem predmetu, ki ga je treba kupiti. Konsument v mestu, plačaj! Kdo dobi denar? Farmer gotovo ne, in dokazimo, da štacunar na cestnem vagonu se tudi ne more ponašati z dobički. Toda nekdo je, ki dobi več kot mu gre, ki se mu ni treba mučiti pri pridelovanju krompirja.

Delavske novice.

(Federated Press.)

Pristanišna stavka v New Orleansu izgubljena.

New Orleans, La. — Stavka 8000 pristanišnih delavcev, ki je trajala sedem mesecev, je bila končana zadnji teden s porazom za delavce. Družbam se je posreželo dobiti toliko skedov, da so lahko opravljali 70 odstotkov dela na pomolih, nakar so bili delavci primorani kapitulirati. K porazu so pripomogli tudi sodniki, ki so postrežljivo izdajali "injunctions" proti piketom.

Bolniške strežnice zahtevajo več plače.

New York, N. Y. — Strežnice v glavnem mestnega zdravstvenega departamenta so zahtevale povšek plače, toda zahteva je bila zavrnjena. Strežnice ne morejo odnehati in so se pritožile na višje mesto. V gibanju je okrog 500 strežnic, ki prejema \$23 do \$25 tedenske plače.

Mehaniki končali dolgi boj.

Wilkesbarre, Pa. — Mehaniki pri Delaware & Hudson železnici, ki so stavkali 16 mesecev, so odglasovali zadnji petek, da se vrnejo na delo po kompanijskih pogojih.

Znižanje mase v bakrenih rudnikih.

Dne 1. novembra je bila v splošnem znižana meza rudarjev v bakrenih rudnikih v Montani, Utahu in Arizoni. Znižanje znaša 10 odstotkov ali povprečno 50 centov na dan. Samo v Montani (Anaconda in Butte) je prizadetih okrog 14.000 rudarjev.

Sledeča lestvica kaže, kako stoji zdaj plače rudarjev v bakrenih rudnikih v primeri s plačami leta 1914:

Država	Zdaj	1918:	1914:
Arizona	\$4.90	\$6.15	\$3.75
Utah	4.75	5.25	3.25
Montana	4.75	5.75	3.50

Te številke kažejo, da so dneve plače rudarjev v bakrenih rudnikih omenjenih držav padle v petih letih za približno 20 odstotkov in stoji nad mezdami pred vojno le 30 odstotkov v Arizoni, 46 v Utahu in 35 odstotkov v Arizoni.

Tajnik rudarske organizacije v Kanadi obsojen na dve leti ječe.

Glac Bay, Nova Scotia, Kanada. — James B. McLachlan, prejšnji tajnik blaginjske tukanjskega 26. distrikta rudarske organizacije U. M. W. A., katerega je Lewis odstavil v minulem petletju, ker je pozval rudarje na protestno stavko, je bil te dni obsojen na dve leti zapora radi "punitarske sramotitve".

Njegov "zločin" izvira iz stavke jeklarskih delavcev v Sydneyu, katerim so rudarji pod vodstvom predsednika Livingston in tajnika blaginjskega McLachlana prispevali na pomoč s simpatično stavko.

Livingston in McLachlan sta izdala letak, v katerem sta obžigala jeklarsko družbo, ki je ob enem lastnica premogovnikov v Novi Škottiji. V letaku so bile tudi besede: "K vragu z Dominion Coal kompanijo!" Vsed letaka letaka sta bila aretirana in obtožena, toda sodišče je zavrglo obtožnico proti Livingstonu. Obravnava proti McLachlanu se je vrnila zadnji teden in bil je spoznan krivim "hujškanja k punku in sramotitvi javne oblasti."

10.000 rudarjev v Penni zopet na stavku.

Wilkesbarre, Pa. — Več ko 10.000 rudarjev, uposlenih v devetih premogovnikih Pennsylvanije Coal kompanije v Pittsburgu, je stavkalo 1. novembra v znak protesta, ker družba neče poravnati točk, ki se vlečejo že dolgo časa. Distriktni predsednik Cappilini je nasprotoval stavki, toda rudarji so šli preko njega.

Razne vesti.

ŽELEZNIČARSKA STAVKA KONČANA.

Philadelphia, Pa. (Fed. Press.) — Poravnanje stavke, ki se je bila pričela 1. julija 1922 po delavcih železnice Lehigh Valley in Delaware & Hudson, je doseženo. Stari unijski moštje se vračajo na svoja stara mesta, in stavkokazje nazaj odslavljajo.

Na železnici Lackawanna je poveljstva v oddelku za gonilno silo je priznal, da ne more shajati brez unijskih delavcev, in skoro ga bo nadomestil človek napred.

nejšega mišljenja. Ob začetku te borbe med železnico in delavstvom mu je bila dana popolna oblast in ves potreben denar na razpolago, da ukloni stavarke. Zmagajo stavarjnih delavcev pripisujejo podpredsedniku Davidu Williamsu in Martinu McMahonu, ki sta oba člana izvršnega odbora mednarodne strojniške zveze. Moža sta vodila stavko v severovzhodnem okraju — stavko, ki je bila najtežja, kar je bilo kdaj v tem delu te dežele.

Železnice v tem okraju so imele neorganizirano delavstvo po svojih delavcih, ko je vlada prevzela 1. 1918. kontrolo nad njimi. Te železnice so bile: Lehigh Valley, Delaware & Hudson, Delaware, Lackawanna & Western, Erie, Central of New Jersey, Philadelphia & Reading in Pennsylvania. Prav tako je bila z železnico Louisville & Nashville na jugu in z Louisianama Southern Pacific in Santa Fe na zapadu. Prvi uradni okoli generalnega ravnatelja McAdooja je bil to, da je do volil delavstvu organiziranje, in na tisoče in tisoče delavcev po železniških delavcih je pristopilo k unijskim. Ko so bile železnice povrnjene zopet zasebnikom 1. 1920., se je posreželo vladajočim denarnim mogotcem spraviti Each-Cumminsovo prevozno postavo pod streho. Tiste železniške družbe so bile prve, ki so kljubovale dokaj pravičnim odlošbam železniškega delavskega odbora, in prve, ki so se zavzemale doseči nepoštene odredbe. Bile so odgovorne za mednarodno skretnost in za odpravo vseh človeških razmer po delavcih, in to je ravno dalo povod železnišariki stavki 1. 1922.

In šele po enem letu so prišli na merodajnih mestih do izpoznanja, da se ne da obratovati na železnice brez tehničnega osebja. Imeli so na tisoče in tisoče srbotih fantov iz mest na razpolago, ali ni se jim pa posrežilo, da bi naredili mehanike iz njih. In občinstvo je nosilo izdatke.

NOV REKORD V BRZINI POLETA.

Mitchell Field, N. Y. — Poročnik H. J. Brow, mornariški letalec, je 2. novembra dosegel najvišji rekord v brzini, kar jih je do danes dosegel človek, ko je letel 265 milj na uro. Brow je imel Curtissov eroplan.

SAMUEL REA SE UMAKNE.

Washington, D. C. — Predsednik pennsylvanske železnice Samuel Rea se umakne okoli 1. januarja v privatno življenje. Naslednik mu bo sedanji podpredsednik W. W. Atterbury, kakor prihaja glas iz tukanjskega glavnega stana železniškega delavskega sveta.

S SMRTJO DOKAZAL VERO V SVOJO FILOZOFIJO.

Waukegan, Ill. — Bogati samec Henry Dowst je koncem zadnjega tedna umrl, kakor je živel — filozofično.

Vse svoje žive dni je Dowst preučeval filozofijo. Obs, on in njegova neomogućena sestra Eva, ki je živel pri njem in umrla pred par leti, sta neumorno preučevala vere in kulte, filozofe starih Grkov in Rimljanov, izkratka vse, kar sta mogla zaslediti o življenjski in smrtini teoriji.

In iz vsega tega si je Henry Dowst ustvaril lastno filozofijo, ki je njegove sosedne upravljala v življenju in smrti.

"Če živi človek le zase, je po duhu mrtev," je dostikrat dejal Dowst. "Živeti za druge je smoter tega življenja."

V smislu teh svojih načel je pred leti toliko spviljal na svojo sestro, da je vzela k sebi dve leti staro dekletce Olive Jemison, kateri je takrat umrla mati. Poženejo je bila deklica, ki je sedaj mrs. C. L. Paek, postavno adoptirana, da bi tako mogla podedovati njuno premoženje, ki ga cenijo na precej več kakor \$100.000.

Šele pred par dnevi je dejal Dowst, da bi ne maral biti nikoli v svojem življenju komu drugemu v napotje in naslaga.

"Ko ne more človek več dati nobene koristi od sebe, je mrtev," je rekel. "Nekateri ljudje dospo do tiste dobe v petdesetih, drugi pri šestdesetih, a nekateri pa šele pri devedesetih. Samomor v starih letih je opravičljiv. Človek, ki je mrtev po duhu, bi moral biti mrtev tudi po telesu. Jaz sem doletel petindevdeseto leto za konec svoje koristnosti."

Ko se je v petek poslavljaj dan, je postarši mož — modern vzoec rimskega pisatelja Petronija.

ki si je prerezal žile na rokah, se mirno razgovarjal potem s svojimi prijatelji ter pisal znamenito pismo tedanjemu rimskemu vladarju Neronu — objel blede in hladno smrt, ko je sedel na počivalnem stolu ter razmišljal svoje teorije o življenju. Svoj stol je postavil pred peč na plin v kuhinji ter mirno sedel, ko je plin napolnjeval sobo.

Našli so ga mrtvega. Njegova glava je narobilo počivala na njegovi roki, in zdela se je, kakor bi bil mož globoko zatopljen v svoje misli.

LLOYD GEORGE SE JE POSLOVIL.

(Nadaljevanje s prve strani.)

mo teh 4.300 ljudi, nego morda nad milijon še drugih, ki so sledili njegovim izvajanjem na radijskih aparatih širom Združenih držav.

Govoril je eno uro — izredno dolg govor zanj. V uvodnih besedah se je zahvalil za ameriško gostoljubnost in prijaznost, na katero je naletel vsepovsod, koderkoli je hodil. Potem je dejal, da je silno vplivala nanj veličina.

Delavsko gibanje v Jugoslaviji.

(Dolge.)

Razni shodi so se vršili po vseh krajih. Skoro sleherna hribovska vas, kamor se pred vojno socialisti ne prikazati ni smel, je zahtevala sedaj socialističnih govornikov. Seveda, — za strankino organizacijo in za strankin program zato še ni imela smisla, še manj pa je bila pripravljena za to kaj žrtvovati. Najbolj so bili agiliti kraji okrog veleposestev, kjer so klicali socialistične govornike, ker so videli v njih zagovornike delitve zemlje. Pri tem je za sistematično reorganizacijo stranke nedostajalo časa. Šele v začetku 1. 1919. so je na običnem zboru krajevne politične organizacije v Ljubljani poživila ljubljanska krajevna politična organizacija, ki je razvila potem živahno delavnost in koje lokalni so postali v kratkem poleg uprave Napreje, kjer se je zbiral izvrševalni odbor, drugo središče stranke v Ljubljani.

Z ostalimi jugoslovanskimi pokrajinami je imela takrat, kakor vaa Slovenija tudi stranka le male atika.

Samo silne prehranjevalne težkoče — v Slovenijo se mora uvažati iz Banata mesečno do 500 vagonov moke — so nas silile, da lašemo vsaj v toliko teh zvez, da moremo živeti. To je bilo silno težko. Železniški promet je bil popolnoma desorganiziran. Do moke se je dalo priti le s posebnimi vlaki, ki so se pokikljali iz Ljubljane v hitne kraje. Seveda je funkcioniralo vse to neredno. Demonstracije valed neredne prehrane so bile na dnevnem redu. Vodilnim krogom v stranki, ki so imele v to vpogled, je bilo valed tega jasno, da je tudi strankina politika popolnoma odvisna od političnega razvoja izven Slovenije, zavest, pa je nezadovoljne množice niso imele.

Ako v tem času ni prišlo do škodljivih pučev, ki bi lahko komali z nedoglednimi posledicami, — se imamo zahvaliti za to v veliki meri takratnemu strankinemu izvrševalnemu odboru.

V centralno vladu je vstopil v decembru 1918 — socialist Vitomir Kovač, kot minister za socialno politiko. Vkljub skupni državni vladi pa je ostala Slovenija zakonodajno in upravo zelo avtonomna in se za dogodke v centralni vladi do sklicevanja začasnega narodnega predstavništva, ki se je sestalo marca 1919, ni dosti brigalo.

V Deželni vladi za Slovenijo se je v začetku 1. 1919 vpliv socialistične stranke počel. Čeprav se je število poverjenstev zmanjšalo, je dobila stranka v deželni vladi dva zastopnika. Albin Prepeluh je postal poverjenik za socialno skrbstvo, Anton Kristan pa poverjenik za javna dela.

V začasno narodno predstavništvo je odposlala stranka Antona Kristana, Jožefa Petejana, Jožefa Kopača, Dragotina Lončarja in Melhiorja Čobala. V decembru 1. 1919 je Josip Petejan svoj mandat odložil, ker se je vrnil v Trst. Na njegovo mesto pa je prišel Dr. Milan Korun.

Meseca aprila 1919 sta radi proglasitve prekega sode demisionirala oba socialistična poverjenika pri Narodni vladi. Vlada pa njune demisije ni vzela na znanje. Tako sta opravljala oba kot uradnika do sedanje funkcije dalje.

V Beogradu je demisioniral v maju 1. 1919 pod vplivom opozicije kluba socialističnih poslancev, ki ga je vodil Anton Kristan, naš minister za socialno politiko, Vitomir Korač.

Avgrusta 1. 1919. se je ustanovila ob zelo aktivnem sodelovanju in na pritisk Antona Kristana demokratsko-socialistična ali koalicijska vlada, v katero so vstopili kot ministri poleg Antona Kristana, Vitomir Korač in Viljem Bikšeg. Ta vlada se je držala do februarja 1920.

V Ljubljani je vladal ta čas dr. Žerjav z uradniškimi poverjeniki. Poverjenstvo za socialno skrbstvo je vodil socialist Jaklič. Poverjenika mesta se niso zasedla, deloma radi nesporazumljenja med koaliranimi strankami, deloma radi opozicije, ki se je pojavljala vedno ostreje proti ministerijski politiki v socialističnih vrstah.

Sledila ji je radikalno-klerikalna, po volitvah v konstituanto (novembra 1920) pa radikalno-demokratska koalicijska. Pri volitvah v konstituanto je dobila stranka v parlamentu 7 zastopnikov: Etbina in Antona Kristana, dr. Milana Koruna, Jožefa Kopača, Filipa Klavvarja, Rudolfa Golouha in Zvonimira Bernota.

Ko je postal Anton Kristan upravitelj Bejsa, je odložil svoj mandat, na njegovo mesto pa je prišel Ivan Tokan.

Komunističnih poslancev je bilo izvoljenih v državi 59, v Sloveniji pa pet in sicer: Vladislav Fabjančič, Marcel Zorja, Dr. Milan Lemež, Miha Koren, Valentin Mlakar. Razven tega je bil izvoljen v Macedoniji na komunistični listi Slovence Lovro Klemenčič.

Komunistični mandati so bili julija 1921. po atentatu na kralja Aleksandra anulirani. Ustavotvorna skupščina je bila razpuščena decembra 1922, nove volitve so se vršile 18. marca 1923.

V te volitve je šlo delavstvo v Sloveniji že popolnoma reorganizirano in razbito. Niti ofielna socialistična stranka, niti komunisti v enotno fronto zvezane socialistične disidentske skupine niso dobile mandata.

V povojnih letih je imela socialistična stranka v Sloveniji tele strankine zbornice: novembra 1919 — v Ljubljani (Deželni dvorec), aprila 1920. v Mariboru, oktob. 1920 v Celju, decembra 1921 v Trbovljah in avgusta 1923. v Celju. Vsi ti strankini zbori so bili diktirani po razmerah v stranki in pomenjajo za strankin razvoj važna razdobja, o čemur pa govorimo natančneje v naslednjih odstavkih.

Komunistično gibanje.

Komunisti so se vrgli z velikimi sredstvi na Beograd in so tam v političnem in strokovnem pokretu od prvega početka prevladovali. Vendar se socialisti niso umaknili iz stranke, ampak so vtrajali v njej do Yukovarskega kongresa, ki se je vršil apomladi 1920. — Na tem kongresu so izbrili listi komunisti v smislu moskovskih 21 točk vae socialiste in stranke.

V Sloveniji so se vrgli komunisti s svojimi emisarji predvsem na železničarje, kovinarje in rudarje.

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2857-59 50. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor: UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calahar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 61, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolnišniškega oddelka Blas Novak, gl. blaginjski tajnik Vagrich, uradniški glasilca Jože Zavrtnik, upravitelj glasila Filip Gdina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenski, Box 278, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Terrell, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gorick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrosi, Box 286, Moon, Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: John Gredelj, 14821 Pepper Ave., Cleveland, O.

Anton Solar, Box 104, Green, Kans., za jugozapad.

Max Mare, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad.

Mike Zugel, 8483 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zeitz, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Somrak, 2617 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združiteni odbor:

Predsednik: Frank Allen, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Joško Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Joe Shuk, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Av., Cleveland, O.

POZOR! — Korrespondenca s gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE POPORE SE NASLOVI: Bolniški tajništvo S. N. P. J., 2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednate vobla se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blaginjsko S. N. P. J., 2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pošiljke glade poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zeitzu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgornj.

Vsi pripravi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi ali drugi spisi, nomenklata, oglasi, narodnina in spilih vse kar je v zvezi s glasilom jednate, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

V ljubljanski krajevni organizaciji so prevladoval njihove eelice, ki so se spoznavale med seboj po belem nagelju kot znaku.

V Trbovlje so prihajali kot agitatorji že leta 1919 komunistični agitatorji, ki jih ni v tem kraju prej nihče poznal in ki tudi sicer v stranki v Sloveniji niso delali. Med njimi je bil Nino Furjan, pozneje tudi Lovro Klemenčič, ki prihaja v slovensko delavsko gibanje preko Beograda. Domači levjarji dr. Milan Lemež in drugi so bili napram komunistom še dokaj neopredeljeni. Njih glavni odpor se je obračal proti ministerijski politiki stranke. Zdi se nam, da ni bilo nujno, da so se obrnili proti stranki. Prelom z njimi pa je ravno mnogo odločil, ker so bili oni edini, ki so hodili na diskusije in imeli v Ljubljani, v revirjih na Jesenicah politično šole, med tem ko so ukvarjali desni pretežno z visoko politiko. Novembra 1919 so na strankinem kongresu napravili levi oster napad na ofielno strankino politiko, zlasti na sodelovanje v vladi. Ta opozicija se ne more imenovati komunistična. Vodstvo opozicije je bilo takrat v roki socialist Petejana, komunistično-socialistično enotno fronto s srbskega juga je prišel zastopat socialist Dragiša Lapčević. Vendar so se udeležili strankinega zbora tudi komunistične eelice.

Strankin zbor se je končal s kompromisom, ki je priporočal likvidacijo ministerijske politike, kar se pa ni zgodilo.

To je komunistično agitacijo med proletariatom stalno jačalo. Posebno ugodno polje za to agitacijo je nudila odprava maksimalnih cen, ki je imela za posledico, da so cene tekom leta 1919. silno rasle. Vlada je posegla pod vplivom socialistov po avstrijskem vzoru po doplačevanju, ki je stalo ogromne svote. Pričakovani uspeh pa je v vsakem oziru izostal.

Po kongresu 1. 1919 je osvojila levica strankino tajništvo, ki ga je prevzel novi železničarski tajnik Petrič. Levica je delali vedno bolj odkrito na razkol.

Urednik Napreja Golouh je skušal držati obe strani skupaj. S pisavo lista pa je pripravil bolj teren levi, kakor da bi skušal kakorkoli dejno podpreti politiko desne, — kar pri razmerah, kakoršne so bile, res ni bila lahka stvar. To je vodilo aprila 1920 do razkola.

Levi so ustanovili novo socialistično delavsko stranko, ki je sklicala v svrhu združitve a komunistično stranko strankin zbor v Ljubljani.

Položaj ofielne socialistične stranke je bil izredno težak; mase so bile brez dvoma skoro kompaktno na levi.

V tem položaju se je stranka na severu vzdržala, izbrabivši spretno štajersko-lokalno-patriotično razpoloženje. V trenutku prvega navala je odločila važno prvo opredelitev med drugim a tem, da je sklicala aprila 1920 istočasno, ko so sklicali levi kongres v Ljubljano, kongres v Maribor. Seveda je bil tudi ta kongres poln komunističnih eelice. Vpliv razvoja v Avstriji in neuspela stavka železničarjev sta komunistično ofenzivo ustavile in vpostavili stanje, kakor se je pokazalo ob volitvah 1920. Revirji so bili povečini izgubljeni, med železničarji so dobili komunisti večino, ravno tako na Jesenicah, drugi kraji so stranki pretežno ostali.

Številčno je ostalo, kakor se pokazale volitve 1920, še dve tretjini delavstva pri socialistični stranki. Vendar je bilo dejno in organizatorično tudi to vse prej kot konsolidirano in enotno.

Poklidno tajništvo si je ustanovila stranka šele ob razcepu. Tajnik stranke je postal najprej Franc Svetek, pozneje pa Zvonimir Bernot.

Strankine gospodarske organizacije.

Ob prevratu so bile v Sloveniji tele gospodarske organizacije: Konzumno društvo za Ljubljano in okolice, s podružnicami v Ljubljani, v Trčli in na Jesenicah, — konzumna društva v Zagorju, Hraatniku in Trbovljah. V Mariboru je bil tamošnji delavski dom last grškega konzumnega društva, v Črni na Kororkem pa je obstojala filijala konzumnega društva v Celovcu.

V Ljubljani je obstojala Vojna Zveza, sprovizacijska institucija pod državnim nadzorstvom, pri koji so sodelovala poleg socialističnih tudi konzumna društva Slovenske ljudske stranke in vaa industrijska podjetja Slovenije.

V tej Vojni zvezi so imela socialistične zadrage razmeroma majhno zastopstvo. Vendar so bile socialistične v toliko jak faktor v tej zadrugi, da so imeli socialisti v rokah iniativo, ker je bil Anton Kristan, takratni ravnatelj konzumnega društva za Ljubljano in okolice, predsednik te Vojne zveze.

V času pomanjkanja živil je bilo v Sloveniji pravo ljudsko gibanje za konzumne zadrage. Ker trgovina ni mogla osigurati ljudskih potrebščin, so se zatekle množice k Samopomoči, misleč, da bo tako lažje premagati ovire. Na vseh straneh so se ustanovljali odbori za ustanovitev novih konzumnih društev in se obračali na ljubljansko konzumno društvo s prošnjo za nasvete in podpore. Ti odbori niso imeli nikakih izkušenj. Zato se niso mogli dopuščati samostojne ustnoivite, ki pa sicer po večini tudi žite niso bile mogoče, ker so imeli ljudje slabe predstave o potrebah denarnih sredstev in so zahtevali navadno ustanovitev filijale med tem, ko so nabrali samo majhen del zato potrebnega kapitala.

(Dalje prihodnje.)

O koleri na Kranjskem.

Zbornik Matice Slovenske
XIII. zvezek iz leta 1911.

Sestavil Franc Kobal.

(Dalje.)

Slaboten žarek so v temo tega vprašanja poslala poročila iz Peterburga. Povedala so namreč, da po širni Rusiji pustoši kužna bolezen, ki se je bila že l. 1821. priključila do Volge in ki se imenuje Cholera-morbus. Strah, tako so govorila ruska poročila, ki ga zbuja ta kruta morilka, je nepopisen. Ljudje si ne vado pomagati. Pravijo, da je dobro, kaditi s klorovim apnom ali s tobakom, in zdaj prekaajo s temi kadilci vse hiše, da bi se obvarovali groznega gosta. Ruska vlada je, sicer ukrenila vse, kar bi utegnilo pomagati, vendar so bile doslej še vse njene naredbe brez uspeha, ker nihče ne ve, kaj in kako. Da, niti to še ni dognano, da najbolj divja med revnejšimi sloji.

In ker so se popisali bolniki, ki je morila po Valahiji, ujemali s popisi morilke po Ruskem, je bilo ugotovljeno, da v obeh državah straši in davi cholera-morbus in da menda proti njej pomaga kajenje. Druga niso vedeli nič. Pač, eno še; to namreč, da dela ta nepoznana morilka prečudno skoke, da se nenadoma prikaže na kraju, kjer so se je najmanj nadejali.

Med njenim svetom se je seveda takoj začel hud prepir. Vsakdo se je delal, kakor da v resnici ve kaj zanesljivega, in istini pa so val ti učenjaki na slepo ugibali.

Vse je kazalo, da je divji cholera-morbus svojo pot naravnal proti zapadu. Kaj čuda torej, če se je Avstrijeje polotil smrtni strah. Cesar Franc I. je sicer takoj zaukazal, da naj oblastna store vse, karkoli bi moglo avstrijske dežele in kronovine obvarovati preteče nevarnosti, toda kaj so hotela oblastva ukreniti, ko niso vedela, s kakim sovražnikom jim je opraviti?

Ker je na podlagi vedno zopet dohajajočih poročil o velikanskem številu žrtv, ki jih zahteva neznan cholera-morbus, jelo prevladovati mnenje, da preti avstrijski meji kugi podobna bolezen, je cesar zaukazal, da je proti

preteči koleri uporabljati vse tiste varstvene naprave, ki so ga dovedle izkušnje na gališki državni meji. Ko se je namreč "poimenom cholera-morbus znana bolezen" koncem l. 1830. iz ruskega carstva jela bližati avstrijski meji, je bil cesar zaukazal, ob državni meji ukreniti vse karkoli bi utegnilo neznan morilki zabraniti vstop v avstrijsko ozemlje. In res so gališka oblastva navidezno pogodila sredstva, ki so za nekaj mesecev koleri zastavila pot. Kajti na zimo je cholera pojenjala in že se je zdelo, da so jo ob avstrijski gališki meji užugali. Nastalo je prepričanje, da so koleri ubranile edinosti tiste stroge obmejne odredbe. Komaj pa je prišla topla pomlad, kolera ni le začela razjasati s podvojeno silo, temveč je z drznim skokom preskočila tudi avstrijsko mejo in nenadoma začela svoj mrtvaški posel po Galiciji, kjer je kmalu kaj neljubo presenetila Levovčane. Seveda so bili vsi prepričani, da se je to moglo zgoditi le zato, ker meje niso bile zadostno zastražene in ker se sploh ni ravnalo dovolj previdno.

Zdaj je bilo treba odločnega nastopa. Da bi se z združenimi močmi ukrenilo kaj v resnici uspešnega, je cesar zaukazal, za Galicijo sestaviti posebno zdravstveno komisijo, ki naj ima v svojih rokah vso politično moč deželne vlade in vso vojaško moč generalnega poveljstva. Opremljena z različnimi specialnimi pravilnicami, naj ta komisija posluša, napodlagi, opravi in popravi, o katerem hočemo podrobneje izpregovoriti kasneje. Iz previdnosti je cesar nadalje zaukazal, slične zdravstvene komisije sestaviti tudi za Erdeljsko, Ogrsko in za moravsko-šlezjski guberniji. Vrhovno vodstvo vseh teh komisij je poveril centralni dvorni komisiji na Dunaju, katere prvomestnik je bil predsednik dvornega vojnega sveta (feldceajmajster grof Gyalai).

Te svoje ukrepe je dal cesar razglasiti po vsej državi, hoteč prebivalstvo pomiriti. Dosegel pa je ravno nasprotno. Ljudstvo se je še bolj razburjalo, ker je bil nekdo razstrosil vest, da namreč ni nič res, da bi sploh kje bila kolera, da so si vso povest o kolerni naprosto izmislili vlada sama in

pa visoki stanovi, ki bi z bajko o moreči koleri radi prikrili grozno dejstvo, da so iz gotovih vzrokov dali zastopiti javno vodnjako, živila in pijače, da so vaa zdravila, ki jih vlada in njen zdravniki tako toplo priporočajo, sam trup in da zdravnikom in duhovnikom ne gre za nič drugega nego za to, da bi na povelje visokih stanov in vlade s strupom odstranili vse neljubo ljudstvo. Najsi so bile te govornice še tako nesmiselne, ljudstvo jim je vendarle verjelo, kakor že v obče ruje verjame lažnivemu klevečniku nako pa besedi iz modrih ust. In tako se je zgodilo, da so na Ogrskem te govornice tako razkašile ljudi, da so seljaki zgrabili za orodje in v velikih trumah naveli na plemstvo in na duhovščino. Morili so, požigali, rušili in plenili in uganjali najkručeja grozodejstva. Šele ko je vlada poslala nadnje vojaštvo in uveljavila preki sod, se ji je posrečilo, jih ugnati.

Sredi junija meseca se je kolera naenkrat pojavila tudi na Ogrskem in davila tako okrutno, da je do svojega konca (aprila l. 1832.), torej tekom 10 mesecev v 4965 krajih po vsej Ogrski za kolero vsega skupaj zbolelo 530.339 ljudi; od teh jih je umrlo 298.541. ozdravelo 237.408, dočim jih je bilo ob imenovanem roku še bolnih 2390 oseb. Ali se bomo zdaj še čudili, če so se ljudje prav tako ball kakor kuge?

Zanimivo je, kar nam iz tistih časov pripoveduje pismo iz Pešte. Pravi namreč: "Ko je po Pešti začela razjasati kolera, so drogist in lekarničarji razprodali neverjetne množine najrazličnejših zdravil. Po vseh gostilnah, v gledališču, po vseh kavarnah, vinarnah in pivarnah se je govorilo samo o dveh stvarih: o kolerni in sredstvih proti njej. Vsakdo je imel drugačen recept in vsakdo je bil prepričan, da ima najboljšega; ta je imel na želodec položeno blaznico z dišečimi snovmi, drugi je s sabo nosil stekleničico z vonjavami, zopet drugi je imel s sabo "tolovaj-skega kisa" (Räuberessig), a katerim se je pridno mazal po obrazu; videl sem celo nekoga, ki si je bil krog telesa povezal posteljno blazino znatne velikosti, tako da so se mu kljub žalostnemu času vsi smejali. Marsikdo

ki prej vina ni pils, ga je zaf popival za zdravje" in (tako smem nadaljevati) marsikdo, ki ga je rad pil, se ga je tiste dni še z večjim zadovoljenjem doobra navelel, ker je imel izgovor, da vionu pomaga proti kolerni. Pa ne samo na Ogrskem, temveč tudi po naših krajih, kakor se to razume po sebi in kakor se bo to tudi še izpričalo.

Hudo je kolera gospodarila tudi po Galiciji: kajti od početka (od maja meseca) pa do srede novembra, ko je ugašala, je za njo obolelo 259.805 ljudi; od teh jih je umrlo 97.654, ozdravelo pa 162.053, dočim jih je ob imenovanem roku še bolnih bilo samo 68.

Čim je cesar sagnal, kako pustoši kolera po gornjem Ogrskem, je nemudoma sklical svet, ki mu je sam predsedoval in ki je sklenil te-le ukrepe: Da se po možnosti zabrani nadaljnje razširjanje kolere, naj se nemudoma poleg vojaškega kordona, ki je razpostavljen ob reki Sali do njenega izliva v Vialo, razpostavi še drug vojaški zdravstveni kordon, ki začeni od imenovanega kordona zasede črto ob moravski meji (da bo varoval mejo proti kolerni, ki bi iz Gališke utegnili udariti na Moravsko) in dalje po črto ob meji nižje-avstrijski, notranje-avstrijski, kranjski in avstrijsko-primorski (da bo te kronovine ščitil pred kolerni, ki bi utegnili priti iz Ogrske). Na vsaj

tej črti morajo biti na primestnih krajih prirejene kolibe za kontamaciranje, morajo biti prirejene rasteli in naprave za prekaevanje pisem. Na ta način je varno zastražiti vso mejo proti Galiciji in Ogrski. Za ves promet iz obmejnih kronovin veljajo predpisi za varstvo proti kugi. (Dalje prihodnjije.)

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Nov. 30-23) pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen, valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago je za leto \$6.50, pol leta \$3.25.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 So. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

ZA KUHANJE PIVA
DOMA

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričate, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirke sodov, steklenice in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalnih šezestine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Slovenska zdravila vzdržujejo

zdravje v družinah.

KASSELJ

Je vendar neprijeten znak in se ga ne sme zanemarjati. Učvrja

SEVERA'S COUGH BALSAM,

kateri olajša kašelj te odvrni mogoče trpljenje. Je ravno tisto, česar si odrasle kakor za otroke.

Cena 25 in 50 centov.

Vprašajte po lekarnah.

SEVERA'S COLD AND GRIP TABLETS

zoper prehlad, gripe in za odpono pri glavoboli valed prehlada.

Cena 50 centov.

W. F. SEVERA CO.

CEDAR RAPIDS, IOWA

Domače prekaevanje

KLOBASE

Izdelujem in razpošiljam fine prekaevane klobase z česnovim okusom in prekaevano meso. Jamcim, da moja roba prava delikatesa, ravno taka kot sta jih včasih oče in mame naredila. Pošiljam od 5 funtov na prej. Cena 55c funt, poštnina posebej. Denar se lahko pošlje z narčilom ali pa pošljem po poštne po vzetju (C. O. D.). Sem član društva št. 68, S.N.P.J. kamor se lahko olete radi moje zanesljivosti.

JOSEPH LESKOVAR
D. I.

610—14th Street,
Racine, Wis.

JAZ SEM ŽE PRIČEL POŠILJATI DARILA ZA

BOŽIČ

v stari kraj. Ako želite poslati denar vašim v stari kraj za božične praznike, jaz vredim to za vas, samo pošljite svoto, ki jo mislite poslati tja, na mene.

Pišite za pošastila na:

EMIL KISS, BANKIR
133 Second Ave.,
New York

Izdelujem afidevite, pisemsko pogodbe.

Dopremljam rojake iz starega kraja.

Prodajam ličkartel. Prejemam denar na hranilna uloga.

CILKA.

Spisal IVAN ALBREHT.

(Dalje.)

"Malo si ga pa vendar imela rada, tistega Andreja?"

Cilka se je nasmejala v izogibanju:

"Čemu?"

Frica je dražila negotovost minulosti.

"Kakor golobica si, ti moja rožica," je hotel izvabiti izpoved z laskanjem. Cilka ni spoznala namere in se je vsesala s poljubom v njegova usta. Dvoje teles je zagorelo v vročini noči.

Ko je dekle omamljeno zbežalo v sobo, je zažutlo misel na objem Fričevih rok kakor žgoč oklep. Otrk je klical nazaj v tisti čas, ki ga je delilo komaj par hipov od navzočega trenutka — toda zaman! Nikjer ni bilo opore, kamor bi mogla stopiti noga nazaj. Cilka se je ihte skručila v postelji in solze so ji izpirale lice. Bolest in bolečina sta jo žgali v prsih, da ji je zastajalo dihanje. Kraj nje je stal Andrej:

"Kdo je trgjal, Cilka?"

Noč je bila kakor živa povest pekla. Ko pa je z jutrom vstalo življenje, je vstala tudi Cilka in je iskala razvedrila v delu. Kakor jegulja se je sukala semtertja in opravki so ginevali pod njenimi rokami.

"Se mi še prevzdigne," je svarila mati. Toda Cilka je hitela, je delala in se je sukala, da je lil znoj po belem čelu. In znojni tok je izpral kes in očitke.

Izpočetka ni mogla pogledati Frice. Vselej, kadarkoli sta se slučajno srečala njuna pogleda, je povesila oči in je vztrepetala. V pasji natančnosti je čula besede:

"Večera žena, danes sestra —"

In zastutil se ji je on, ki ga je ljubila — in še sama pred seboj je občutila stud. S časom pa se je vrnil mir in v misli in v sanje je dahnila prešernost mladosti. Večer za večerom sta sedela s Fričem v kuhinji in Cilka ni čula nikdar, kako je fant modroval, kadar je ona odšla v sobo.

"Bedak, kdor bi se lovil okrog za satovjem, če se mu cedi doma med!"

V sobi je med tem blagovila mati:

"Stokrat srečna si, dekle —"

Omamljena od strasti in slasti, ki jo je uživala, omotena od pestrnih sanj, ki je živela v njih, je poslušala besede in se je čudila materini modrosti. Vsa nestalna in plaša je obžalovala vsako besedo in misel, ki je bila kajlej naperjena proti materinim ukrepom. Večer za večerom sta kovali z materjo načrte, kako oskrbiti vse, česar je treba nevesti.

Medtem je prišla Velika noč in Magdino pismo, ki je vabilo Cilko na izlet. Mnogokrat misli na znanko in dolgočas ji je po njej — tako je pisala Magda. Cilka je pokazala pismo materi in Meta je bila vesela:

"Pojdi! Je itak dobro zate, da prideš malo na zrak — sicer bi se te utegnili zopet lotiti —"

Dekle ni bilo v prvem hipu nič kaj zavzeto za predlog. Polagoma pa je začela mikati misel, kako se postavi pred znanko — izgubljenko ona — nevesta!

"Poglej," je pokazala zvečer pismo Fricu.

"Ali greš?"

Fant je prebral pismo in je bil zadovoljen.

"V Mariatrost," je kimal pritrdjevalno in je razsodil zase:

"Dobrih kos poti pelje po gozdu —"

"Ali greš?"

V nedeljo je čakala Magda na dogovorjenem kraju. Elegantna in razkošna je hodila po tlaku in z njo mlad gospod in dama krasnih let. Ko je ugledala Cilko s Fričem, jima je stopila nasproti.

"Moj ženin," je pojasnila Cilka s ponosnim povdankom. Magda pa se je nasmešnila in je premerila drugega za drugim s stisnjenim, nagajivim pogledom. Gospod se je naklonil došlim in je predstavil sebe in damo z nerazločno mrmranimi besedami.

Med potjo je iskala Magda samote s Cilko.

"Si se hitro opogumila," ji je pošepetala mimogrede.

Cilka je postala.

"Saj je ženin —"

"Mhm! — Tudi meni gre zdaj izborna. Imam svoje demovanje, družabnico — tale možiček je pa moj — zlati telček —"

Cilka je začutila razdaljo med seboj in med znanko in se je začela ogibati. Venomer je iskala bližine Fričeve in je trdno sklepala, da nikdar več ne pojde na Magdine linance.

Hilmiteli so imeli že za seboj in med smehom in šalami so šli skozi gozd. Od časa do časa se je zazdelo Cilki, da ogleduje Fric Magdo s pogledi, ki ne veljajo znaniki. Toda Magdine brezbrizne kretnje, njen smeh in njeno gostoljubno besedičenje je pregnalo dvome.

Ko so dospeli do kraja, so zavili v gostilno kraj cerkve. Valed zgodnjega časa so bile sobe skoro docela prazne. Nekaj parčkov je gostolelo po kotih, toda vse bolj tiho in mirno, tako da je pitnila nova družba v sobo kakor val.

Med gospodom, ki je bil z Magdo — in med Fričem je vstala tekma. Jedit in vina so romala na mizo in Cilka je vedno bolj občudovala Magdine pivske zmognosti. Polagoma so stopile besede iz mej in poglede so spremljale drzne, iskajoče kretnje.

Cilka je ogledovala in opazovala, dokler ji ni začelo vino jemati razsodnosti. Ko so odhajali, se ji je zdelo vse kakor v snu. In kakor v snu je čula v čestni železnici Magdino šepetanje:

"V časopis! dam zate, boš videla, kaj je izprememba —"

Cilka ni zanimala in ni pritrdila. Sploh ni videla ničesar in ni silila ničesar, dokler niso prišli v mesto. Tam se je oprilela Frica in je šla z njimi proti Eggenbergu. Mesto je bilo mirno in mrtvo in Cilka sama je bila mirna in mrtva, nezmogla različne misli. Šele v Eggenbergu se je osvežila.

(Konec prihodnjije.)

Za Božič!

RZENOVEC, BRINJEVEC, SADIJEVEC, SKOC BOURBON, SLIVOVEC BREZ ALKOHOLICNI OKUSI, zadostuje DVE unce za okus in barvo za ŠTIRI galope. Absolutno najboljši in najmočnejši, ki se dobi na trgu, zadovoljstvo jamčimo.

En pint zadosti za 32 galonov stane \$10.00.
En ducat mešanih okusov stane le \$15.00.

Tri dve unce steklenice, kar si izbereš stane \$5.00. Priložite 48c več za poštnino in zavarovalnino. Pošljite Money Order ali vam pošljemo C. O. D. Naročite sedaj za praznike. Naslov je:

Marvel Extracts Company
Box 353, Dept. P. I.,
Homestead, Pa.

CUNARD

V JUGOSLAVIJO V 4 dneh
na morških velikih, ki voziše vseh stvari

AQUATANIA.....45,547 ton
MAURETANIA.....30,704 ton
BERENGARIA.....52,023 ton

Prijazna kabina za tretjo razreda poštne v 2, 4, 6 posteljnih kabinah. Obedna, kadilna in povalna soba. Pokrto promeno nadkrovi. Izvrt na krito promeno nadkrovi. Nobe-nih skrb.

Cunardovi Money orderi se izplačijo v Jugoslaviji hitro, varno in zanesljivo. Za potni list in druge pojavnice upražjajte pri bližnjem agentu v vsaki mestu.

CUNARD ANCHOR LINE,
140 N. Dearborn St., Chicago, Ill.

POŠILJANJE DENARJA
ZA BOŽIČ

Gotovo tudi letos ne boste pozabili svojcev v starem kraju, temveč jim boste poslali primeren denarni dar za božične praznike! Cini prej opravite to opravilo, toliko bolje!

Naša banka je ukrenila vse potrebno, da bodo njene božične pošiljave hitro in točno dostavljene prejemnikom.

Denar lahko pošljemo POTOM POSTE in POTOM BRZOJAVNEGA PISMA.

Denar poslan potom naz je izplačan prejemniku na njegovi domači pošti brez vsakega odbitka.

DOLARJE V JUGOSLAVIJO pošljite naša banka potom pošte ali brzopisa!

NAŠE CENE in vedno med najnižjimi. Prepričajte se!

V STARI KRAJ — za Božič! Ako ste Vi med onimi, ki nameravajo praznovati Božič v starem kraju, potem je v Valo korist, ako se poslužite trvdke, ki je znana po točni in solidni postrežbi.

Ako ste namenjeni dobiti hoga iz starega kraja, nam pišite po nadaljna pojasnila.

SLOVENSKA BANKA
Zakrajšek & Češark,
70 — 9th Ave., New York, N. Y.

KNJIGE

Književne Matice S.N.P.J.

Književna matica Slovenske narodne podporne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

Pater Malaventura. Spisal Zvonko A. Novak. Izvirna povest iz življenja ameriških frančiškanov. Z izvirnimi slikami, katere je izdelal Stanko Zele. Fina trda vezba. Cena s poštnino vred \$1.50.

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena \$1.00 s poštnino vred.

Zajedalc. Spisal Ivan Molek. Povest iz doslej skritega kosa življenja slovenskih delavcev v Ameriki. Trda vezba. Cena \$1.75 s poštnino vred.

Zakon biogeneze. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki tolmači mnoge narurne zakone in pokaže, kako se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku fizično in duševno. S slikami. Trda vezba. Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite za tri dolarje. Vse zadnje štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslati denar, sprejema

Književna Matica

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.